

KINDERRECHTENEDUCATIE IN HET ONDERWIJS

POSITION PAPER (DEC. 2014)

Het Kinderrechtenverdrag (Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind) besteedt veel aandacht aan kinderrechteneducatie. Opdat kinderrechten in de praktijk zouden worden nageleefd, is het immers noodzakelijk dat iedereen de kinderrechten kent, weet wat ze betekenen en ze kan toepassen.

Daarbij speelt het onderwijs uiteraard een belangrijke rol. De positie van het onderwijs in ons land is uniek door het grote bereik: enkel al door de leerplicht bereikt het onderwijs in principe alle 6 tot 18-jarigen. Toekomstige beroepskrachten die direct of indirect met of voor kinderen zullen werken, worden opgeleid in het onderwijs. Het onderwijs is dan ook de plek bij uitstek om kinderen en volwassenen in aanraking te laten komen met kinderrechten en deze toe te passen in hun eigen leef-, leer- en/of werkomgeving. Bovendien biedt een kinderrechtenkader scholen heel wat kansen om hun pedagogische opdrachten waar te maken.

Ook het Kinderrechtenverdrag verwijst herhaaldelijk naar het belang van onderwijs. Volgens het Verdrag hebben kinderen recht *op* onderwijs, rechten *in* het onderwijs en worden kinderrechten verwezenlijkt *door* onderwijs (Arts. 28-29).

Deze *position paper* gaat dan ook over kinderrechteneducatie in het formeel onderwijs. Daarbij ligt de focus op het basis- en secundair onderwijs en bijgevolg op kinderrechteneducatie voor de kinderen zelf, als dragers van de rechten bepaald in het Kinderrechtenverdrag.

We stellen vast dat kinderrechten als invalshoek nog geen ruime bekendheid en toepassing kent binnen ons onderwijs. In de Slotbeschouwingen (2010) van het VN-comité voor de Rechten van het Kind staat dat België meer inspanningen moet doen om ervoor te zorgen dat alle bepalingen van het Kinderrechtenverdrag bekend raken bij een breed publiek en begrepen worden bij zowel volwassenen als kinderen.

De Kinderrechtencoalitie pleit voor een structurele en duurzame verankering van kinderrechteneducatie zowel binnen het onderwijsbeleid, de lerarenopleidingen als binnen de dagelijkse praktijk op school en in de klas. Daarom heeft de organisatie in 2014 – het jaar waarin het Kinderrechtenverdrag 25 jaar bestond – een heel jaar gewerkt rond dit thema. In deze *position paper* presenteren we onze voornaamste conclusies in het kort. De integrale brochure ‘Kinderrechtenforum 10. Kinderrechteneducatie in het onderwijs’ is te raadplegen op www.kinderrechtencoalitie.be.

WAT IS KINDERRECHTENEDUCATIE?

In het kort heeft kinderrechteneducatie tot doel kinderen te informeren en bewust te maken over kinderrechten. Het gaat daarbij zowel om hun eigen rechten als kind, als om de rechten van andere kinderen hier en in andere landen. De bewustmaking beoogt zowel het verwerven en versterken van overtuiging, houding, gedrag, vaardigheden, inzicht als kennis. Inhoudelijk bieden kinderrechten een sterk verbindend kader of rode draad tussen verschillende thema’s (omgaan met pesten, diversiteit, burgerschap, armoede, klimaat,...).

Er bestaan verschillende definities van kinderrechteneducatie. De Kinderrechtencoalitie wil niet pleiten voor één definitie, er moet in de praktijk immers voldoende ruimte voor variatie en evolutie zijn. Toch mag kinderrechteneducatie geen hol begrip zonder betekenis worden. Daarom schuift de Kinderrechtencoalitie vijf ingrediënten naar voor die ze essentieel vindt om over ‘kinderrechteneducatie’ te kunnen spreken.

1. Benoemen van kinderrechten

Kinderrechten komen eigenlijk al heel vaak aan bod op school, vb. bij het bespreken van noord-zuid-thema's, conflict, armoede, pesten enzovoort. Of in praktijken zoals het praatrondje en het organiseren van inspraak van leerlingen. Deze lessen en praktijken zijn uiteraard heel waardevol. Opdat wij ze benoemen als 'kinderrechteneducatie', is het echter nodig dat het verband met kinderrechten en het Kinderrechtenverdrag ook expliciet wordt benoemd en geduid.

2. Positieve benadering van kinderrechten

De Kinderrechtencoalitie pleit voor een positieve benadering van kinderrechten in de geest van het Kinderrechtenverdrag. In dit verband willen we ervoor waarschuwen om kinderrechten niet te herleiden tot een eng 'rechten-plichten' verhaal. Een eenzijdige nadruk op plichten is geen toepassing van kinderrechteneducatie. Dit betekent niet dat kinderen vrijgesteld worden van alle verantwoordelijkheid. Kinderrechten zijn een relationeel gegeven en houden dus per definitie verantwoordelijkheden in tegenover anderen, ook voor kinderen. Overigens blijken kinderrechten een dankbare invalshoek om kinderen daarvan bewust te maken, bijvoorbeeld in thema's als pesten en omgaan met diversiteit.

3. Koppeling aan de praktijk

Om kinderen echt te laten leren wat kinderrechten zijn, volstaat een theoretische uiteenzetting over het Kinderrechtenverdrag niet. Om echt van 'kinderrechteneducatie' te spreken, vindt de Kinderrechtencoalitie het essentieel dat er een koppeling met de praktijk gebeurt. Kinderen moeten ervaren wat de betekenis van kinderrechten is, dit kunnen omzetten in gedrag en houding en de nodige vaardigheden verwerven. De inhoud en de vorm van de educatie zijn daarbij allebei van doorslaggevend belang. Belangrijk is vooral dat kinderen zich de *betekenis* van kinderrechten kunnen eigen maken en deze ook toepassen in hun eigen leven. Daarvoor moet een vertaling gebeuren van kinderrechten naar de leefwereld van kinderen, of beter nog: worden elementen uit de leefwereld van kinderen gekoppeld aan kinderrechten.

4. Participatief en niet discriminerend

Er bestaat geen hiërarchie tussen de verschillende rechten opgenomen in het Kinderrechtenverdrag. Wel zijn er 2 basisrechten die bij kinderrechteneducatie *altijd* bewaakt moeten worden, en dat zijn participatie en non-discriminatie.

Het spreekt voor zich dat elke vorm van discriminatie – of het nu tijdens de 'les' kinderrechteneducatie of op een ander moment is – het hele verhaal rond kinderrechten ondergraaft. Daarbij is het belangrijk te beseffen dat discriminatie niet altijd bewust gebeurt. Dus ook als er geen enkele intentie is om te discrimineren, moet een leerkracht erover waken dat bepaalde kinderen niet bevoordeeld of benadeeld worden omwille van bijvoorbeeld achtergrondkenmerken zoals sociaal-economische positie, afkomst, moedertaal en fysieke beperking.

Ook participatie van kinderen is een essentieel bestanddeel van kinderrechteneducatie. Het recht op participatie is een horizontaal recht dat ook van toepassing is op alle andere kinderrechten. Het zou dus nogal vreemd zijn het uitgerekend bij kinderrechteneducatie buiten beschouwing te laten. Uiteraard zijn er verschillende gradaties, werkvormen en niveaus waarop participatie mogelijk is. Ideaal heeft de school een doorgedreven participatiebeleid in zijn gehele werking. Minimaal hebben leerlingen een actieve inbreng op klasniveau. Participatie van leerlingen gaat dus verder dan het gebruiken van een interactieve lesmethodiek. Het gaat erom dat leerlingen effectief inspraak krijgen. Daarbij moet er aandacht zijn voor de randvoorwaarden voor participatie. Zo moet de kinderen geïnformeerd zijn en kunnen oefenen in hoe ze hun mening kunnen geven. Ook moet het duidelijk zijn wat er met de inbreng van de leerlingen gebeurt. Verder komen we terug op het principe van non-discriminatie: sommige participatiemodellen kunnen discriminerend zijn omdat ze vaardigheden vereisen die niet voor iedereen vanzelfsprekend zijn of bestaande machtsverhoudingen bestendigen. Het is belangrijk dat school en leerkracht hiervoor alert zijn en rond reflecteren.

5. Voorbeeldfunctie waarmaken

Tot slot is het voor het welslagen van kinderrechteneducatie essentieel dat de school de kinderrechten respecteert, toepast en er werk van maakt in haar algemeen schoolbeleid. Op die manier verbinden kinderrechten de lessen, de pedagogische visie en het schoolbeleid. De voorbeeldfunctie van de school brengt met zich mee dat men kinderrechten vertaalt naar het

algemeen schoolklimaat. Een positieve voorbeeldfunctie is een multiplicator van elk initiatief rond kinderrechteneducatie. Een negatieve voorbeeldfunctie daarentegen zal elk initiatief rond kinderrechteneducatie ondergraven.

Een ideale invulling van de voorbeeldfunctie betekent dan ook dat een school de kinderrechten als uitgangspunt neemt voor haar schoolbeleid, zoals bij de 'kinderrechtenscholen'. Dit vertaalt zich dan onder meer in een gezamenlijke aanpak van kinderrechteneducatie in de klas, in een beleid rond participatie van leerlingen, maar heeft ook impact op de speelplaats, de refter, de opvang, het pedagogisch project, het schoolreglement enzovoort.

In een echte kinderrechtenschool, is de hele schoolploeg zich bewust van haar voorbeeldfunctie. Dit geldt bij uitbreiding voor andere mensen die opdrachten uitvoeren in de school. Omwille van de centrale rol van de leerkracht in het lesgebeuren en op school, is zeker haar/zijn voorbeeldfunctie van doorslaggevend belang. Ook als er op schoolniveau geen werk gemaakt wordt van kinderrechten, kan een leerkracht in haar/zijn klas hierin een verschil maken. De voorbeeldfunctie ten volle opnemen betekent dat men haar/zijn eigen gedrag kritisch onder de loep durft nemen in het licht van de kinderrechten. Het betekent ook dat men openstaat voor feedback daarover van anderen, met inbegrip van de leerlingen.

KINDERRECHTENEDUCATIE: WAAROM?

Kinderen informeren over hun rechten en wat die betekenen – ook in relatie met anderen - heeft niet alleen een intrinsieke waarde. Actief en bewust werken rond kinderrechteneducatie, bevordert het welbevinden van zowel leerlingen, leerkrachten als ouders op school, zo wijzen talrijke ervaringen in binnen- en buitenland uit.

Kinderen ondervinden drie (directe) voordelen van kinderrechteneducatie¹:

- De intrinsieke waarde van geïnformeerd te worden over hun rechten.
- De ontwikkeling van attitudes en waarden van democratie en mondiaal burgerschap.
- Empowerment om positieve actie te ondernemen en de rechten van anderen te beschermen.

Scholen die kinderrechten als basis gebruiken van hun hele schoolbeleid, realiseren nog meer positieve effecten². De relatie tussen leerkrachten en leerlingen verbetert, pestgedrag vermindert, burgerschapswaarden en – gedrag scoren beter, leerlingen tonen meer positieve attitudes tegenover diversiteit en tonen zich sterker in het respecteren van de rechten van anderen en het opkomen voor hun eigen rechten. Verder verminderde het aantal burnouts bij de leerkrachten en groeide de betrokkenheid van de ouders. Opvallend is dat een kinderrechteneducatiebeleid vooral positieve effecten heeft in scholen met kinderen met een zwakkere sociale achtergrond. De schoolprestaties verbeterden er en het aantal afwezigheden van leerlingen daalde, evenals het verloop bij leerkrachten.

Uit een bevraging bij 200 leerkrachten, bleek dat de respondenten met ervaring rond kinderrechteneducatie dit unaniem als nuttig tot heel nuttig ervaren.

Verder dient benadrukt dat werk maken van kinderrechteneducatie niét noodzakelijk een extra tijdsinvestering betekent. Wellicht vraagt de opstart van kwalitatieve kinderrechteneducatie wat extra opzoekwerk en overleg, maar de eigenlijke toepassing sluit zo naadloos aan bij vele al lopende initiatieven dat het geen extra werklast inhoudt. Tegelijk creëert de link met kinderrechten een toegevoegde waarde aan bestaande initiatieven, levert kinderrechteneducatie extra leerwinst op en helpt het andere problemen in de school op te lossen of te voorkomen. Toepassen van kinderrechteneducatie gaat niet per se over extra dingen doen, maar wel over dingen anders doen, duidelijker benoemen en zinvol verbinden. Van daaruit kan men verder gaan met het werken aan verdieping van bepaalde elementen of met het invullen van bepaalde hiaten. Het resultaat is onderwijs van een hogere kwaliteit.

¹ UNICEF (2014), Child Rights Education Toolkit: Rooting Child Rights in Early Childhood Education, Primary and Secondary Schools. Geneva.

² Idem.

AANBEVELINGEN

We beginnen met een overzicht van de aanbevelingen (hieronder). Daarna bespreken we de verschillende aanbevelingen afzonderlijk.

1. Scholen, leerkrachten en andere onderwijsactoren moeten kinderrechteneducatie vaker herkennen, erkennen en gebruiken als centraal kader met een duidelijke meerwaarde.
2. De overheid dient de verwijzing naar kinderrechten in de erkenningsvoorwaarden en de eindtermen te versterken en verduidelijken. Daarbij moeten er duidelijke criteria bepaald worden waaraan kinderrechteneducatie moet voldoen. Ook de vertaling daarvan naar leerplannen is essentieel.
3. Er is nood aan een gemeenschappelijk actieplan van overheid en onderwijsspelers over de versterking van kinderrechteneducatie in het onderwijs. Hierbij moet aandacht zijn voor de relatie met andere onderwijsthema's zoals gelijke onderwijskansen, participatie, kwaliteitszorg enzovoort. De overheid kan het voortouw nemen of de vraag stellen aan de VLOR (Vlaamse Onderwijsraad). De VLOR kan ook zelf een initiatief nemen.
4. Kinderrechten als gemeenschappelijke basis voor verschillende educaties, wordt explicieter benoemd en gevaloriseerd. De VLOR brengt kinderrechtenorganisaties, aanbieders van 'educaties' en onderwijspartners samen om hierrond tot een gezamenlijk kader te komen.
5. We vragen aan de Vlaamse Minister van Onderwijs en/of de Vlaamse Minister van Jeugd een nulmeting te laten uitvoeren naar de concrete toepassing van kinderrechteneducatie in het basis- en secundair onderwijs, hetzij via een wetenschappelijke onderzoeksopdracht, hetzij via een onderzoek door de onderwijsinspectie.
6. Kinderrechten en kinderrechteneducatie verdienen verankering in de lerarenopleiding. De overheid dient daartoe 'kinderrechten' specifiek te benoemen in de verschillende functionele gehelen van het beroepsprofiel van de leraar. De Vereniging van Lerarenopleiders Vlaanderen (VELOV), kan de aandacht voor kinderrechten in het 'ontwikkelingsprofiel van de lerarenopleider' versterken.
7. De Minister van Onderwijs kan kinderrechteneducatie opnemen als thema bij de oproep voor innovatieprojecten in de lerarenopleiding.
8. Er is meer aandacht nodig voor kinderrechten en kinderrechteneducatie in de nascholing voor leerkrachten. Er is nood aan een groter aanbod rond dit thema. Ook dienen kinderrechten meer zichtbaar te worden gemaakt in het reeds bestaande aanbod (o.m. door het toe te voegen als zoekterm in het 'nascholingsrepertorium') en door bij andere vormen de link met kinderrechten te leggen.
9. Kinderrechten moeten meer vertaald worden naar alle vakken en richtingen. De overheid kan een onderzoek laten voeren naar de aandacht voor kinderrechten in onderwijshandboeken. Aan uitgeverijen vragen we om mee te werken aan het *mainstreamen* van kinderrechteneducatie in onderwijshandboeken. Onderwijsnetten en hun pedagogische begeleidingsdiensten kunnen inzetten op het ontwikkelen van eigen kinderrechteneducatie-materiaal, aangepast aan hun eigen pedagogisch project.
10. Er is nood aan informatie en bewustmaking bij leerkrachten, directies, leerlingen, ouders en alle andere betrokkenen bij het onderwijs over kinderrechteneducatie. Daarbij ligt de nadruk op de volle betekenis en meerwaarde van kinderrechteneducatie. Zowel overheid, onderwijsactoren als kinderrechtenorganisaties hebben hierin een rol te spelen, en bundelen bij voorkeur de krachten.

Scholen, leerkrachten en andere onderwijsactoren moeten kinderrechteneducatie vaker herkennen, erkennen en gebruiken als centraal kader met een duidelijke meerwaarde.

Het realiseren van kinderrechteneducatie op school is een proces waarbij in dialoog met alle betrokkenen – waaronder de leerlingen – gezocht wordt naar mogelijkheden van verbetering die het wenselijke en haalbare combineren. Zo kunnen individuele leerkrachten heel gemotiveerd zijn om werk te maken van kinderrechteneducatie in hun klas of les, maar hebben ze geen vat op het schoolbeleid. Toch zijn die initiatieven op klasniveau heel belangrijk en waardevol. Omgekeerd is het invoeren van een kinderrechtengedreven school niet iets wat een gemotiveerde inrichtende macht of directeur van vandaag op morgen kan realiseren.

De Kinderrechtencoalitie pleit ervoor om in die processen te blijven streven naar de maximale invulling van kinderrechteneducatie. Het zou mooi zijn als in de toekomst alle scholen het label 'kinderrechtenschool' verdienen. Tegelijk is zo'n proces nooit af. Ook het behalen van het label 'kinderrechtenschool' is geen eindpunt, maar een aanmoediging om te blijven werk maken van kinderrechten(educatie) op school.

De overheid dient de verwijzing naar kinderrechten in de erkenningsvoorwaarden en de eindtermen te versterken en verduidelijken. Daarbij moeten er duidelijke criteria bepaald worden waaraan kinderrechteneducatie moet voldoen. Ook de vertaling daarvan naar leerplannen is essentieel.

Gezien de kernopdracht van het onderwijs net over kinderen gaat, liggen kinderrechten als kader voor de hand. Het is dan ook niet verwonderlijk dat ze een plaats hebben in de erkenningsvoorwaarden voor scholen en in de eindtermen. Deze vermelding heeft echter nog onvoldoende effect. De vermelding in de erkenningsvoorwaarden en eindtermen moet duidelijker zijn en beter vertaald worden naar de praktijk. Voor het secundair onderwijs bijvoorbeeld, verdienen ze een plaats bij de vakgebonden eindtermen.

Er is nood aan een gemeenschappelijk actieplan van overheid en onderwijsspelers over de versterking van kinderrechteneducatie in het onderwijs. Hierbij moet aandacht zijn voor de relatie met andere onderwijsthema's zoals gelijke onderwijskansen, participatie, kwaliteitszorg enzovoort. De overheid kan het voortouw nemen of de vraag stellen aan de VLOR (Vlaamse Onderwijsraad). De VLOR kan ook zelf een initiatief nemen.

Om kinderrechteneducatie in het onderwijs in een stroomversnelling te brengen, is een actieplan nodig. De overheid is hiervoor de eindverantwoordelijke, aangezien zij rechtstreeks gebonden is door de bepalingen in het Kinderrechtenverdrag. De overheid kan en hoeft niet alles zelf te doen, maar ze moet wel andere spelers aanspreken op hun verantwoordelijkheid en stimuleren of ondersteunen waar ze kan. Idealiter komt men zo tot een gemeenschappelijk actieplan met een geheel aan acties en maatregelen van de diverse spelers in (en buiten) het onderwijslandschap samen.

Kinderrechten als gemeenschappelijke basis voor verschillende educaties, wordt explicieter benoemd en gevaloriseerd. De VLOR brengt kinderrechtenorganisaties, aanbieders van 'educaties' en onderwijspartners samen om hierrond tot een gezamenlijk kader te komen.

Kinderrechteneducatie is eigenlijk geen educatie naast alle andere, maar een overkoepelend kader dat alle deeleducaties kan omvatten. Zeker voor het basis- en secundair onderwijs is kinderrechteneducatie een voor de hand liggend fundament, gezien de leeftijdsgroep waarmee ze werken. De ervaringen van de kinderrechtenscholen bevestigen dat, ook op het terrein, kinderrechten als een zinvol verbindend kader wordt ervaren. Het zou mooi zijn als kinderrechtenorganisaties en aanbieders van verschillende 'educaties' dit zouden kunnen uitwerken tot een gezamenlijk verhaal waarmee ze naar de scholen stappen. Zo zullen scholen minder het gevoel hebben overspoeld te worden met allerlei verschillende educaties, maar ze zelf als een zinvol geheel gaan zien.

We verwachten dat de VLOR een initiatief neemt in het samenbrengen van deze spelers en het uitwerken van dit gezamenlijk kader.

We vragen aan de Vlaamse Minister van Onderwijs en/of de Vlaamse Minister van Jeugd een nulmeting te laten uitvoeren naar de concrete toepassing van kinderrechteneducatie in het basis- en secundair onderwijs, hetzij via een wetenschappelijke onderzoeksopdracht, hetzij via een onderzoek door de onderwijsinspectie.

Een accurate analyse van waar we staan en wat sterktes en hiaten zijn, kan een belangrijk aanknopingspunt zijn om verdere acties te formuleren. Dergelijke 'nulmeting' is mogelijk via het onderzoeksbudget van (een van) de bevoegde Minister(s), of vanuit de onderwijsinspectie. Bij dit laatste hebben we niet zozeer een controlerende opdracht voor ogen, maar een manier om zicht te krijgen op de praktijk zodat deze in de toekomst verbeterd kan worden. De inspectie neemt dan kinderrechteneducatie mee als specifiek aandachtspunt in haar lopend werk, vult dit aan met andere informatiebronnen en bundelt haar bevindingen in een rapport waarmee de overheid verder aan de slag kan. Dit is in het verleden al gebeurd rond andere thema's (vb. talenbeleid) en de ervaring wijst uit dat dit tegelijk een kennisvergarende als een stimulerende functie heeft. Bovendien zit het onderzoek zo meteen heel dicht bij de praktijk.

Kinderrechten en kinderrechteneducatie verdienen verankering in de lerarenopleiding. De overheid dient daartoe 'kinderrechten' specifiek te benoemen in de verschillende functionele gehelen van het beroepsprofiel van de leraar. De Vereniging van Lerarenopleiders Vlaanderen (VELOV), kan de aandacht voor kinderrechten in het 'ontwikkelingsprofiel van de lerarenopleider' versterken.

Kinderrechten verdienen meer aandacht in de lerarenopleidingen, zowel voor kleuter-, basis- als secundair onderwijs. Het omgaan met kinderen staat immers centraal in de opdracht van leerkrachten. Het moet dan ook een evidentie zijn dat zij kinderrechten volledig in de vingers hebben.

Dit wordt bevestigd door een bevraging die vijf kinderrechtenorganisaties (het Kenniscentrum Kinderrechten, het Kinderrechtencommissariaat, UNICEF België, de Ambrassade en de Kinderrechtencoalitie Vlaanderen) deden bij meer dan 200 leerkrachten over kinderrechteneducatie op school. Slechts een kwart van de bevroegden ondervond tijdens de lerarenopleiding aandacht voor kinderrechten. Wel zijn leerkrachten, of ze nu les geven over kinderrechten of niet, in grote meerderheid vragende partij voor (meer) aandacht voor kinderrechten in de lerarenopleiding. Maar liefst 88% van de deelnemers vindt dat aandacht voor kinderrechten in de opleiding noodzakelijk is. De effectieve ervaring met aandacht voor kinderrechten in de lerarenopleiding, versterkt die overtuiging: bij de deelnemers die zelf aandacht voor kinderrechten ondervonden in de lerarenopleiding, vindt maar liefst 98% dit ook noodzakelijk.

De toepassing van deze 'kinderrechteneducatie voor volwassenen', heeft in de praktijk veel punten gemeenschappelijk met de eigenlijke kinderrechteneducatie voor kinderen. Zo is het belangrijk dat leerkrachten niet enkel theorie leren over het Kinderrechtenverdrag, maar ook actief de vertaalslag leren maken naar de onderwijspraktijk. Het bewustzijn van de eigen voorbeeldfunctie is daar een belangrijk aspect van. Zo is er een nood aan modellen om specifiek te reflecteren rond non-discriminatie en rond participatie. Verder moeten ook in de lerarenopleiding kinderrechten veel vaker geëxpliciteerd worden in verschillende vakken. Tot slot is het essentieel dat toekomstige leerkrachten daadwerkelijk ervaren wat de meerwaarde van kinderrechteneducatie kan zijn voor onder meer het lesgeven, klasmanagement, ouderbetrokkenheid en schoolbeleid. Door iets effectief te ervaren, blijft de les veel beter hangen. Dit is voor volwassenen niet anders dan voor kinderen.

Aandacht voor kinderrechten in de lerarenopleiding zou niet mogen afhangen van de toevallige interesse van een student of docent. Kinderrechten(educatie) mag dus niet beperkt worden tot een keuzevak. Het moet zijn plaats hebben in de verplichte vakken, waaronder de pedagogische vakken. Het moet bovendien op een integrale manier worden gebruikt in verschillende vakken, met inbegrip van de stage.

De overheid kan de aandacht voor kinderrechten in de lerarenopleiding verankeren door kinderrechten op te nemen in de basiscompetenties van de leraar via het zogenaamde beroepsprofiel. Het huidige beroepsprofiel bevat verschillende aanknopingspunten naar kinderrechten maar slechts een oppervlakkige en beperkende concrete verwijzing. Het is

aangewezen kinderrechten sterker te verankeren en dit in alle ‘functionele gehelen’: de rol van leraar als opvoeder, als begeleider van leer- en ontwikkelingsprocessen enzovoort. Gezien respect voor de kinderrechten nu al een erkenningsvoorwaarde is voor scholen, zou dit een evidente stap moeten zijn. Het benoemen en zichtbaar maken van de band met kinderrechten in het beroepsprofiel, zal er overigens toe bijdragen dat veel meer mensen geïnformeerd worden over kinderrechten en hun draagwijdte.

De docenten van de lerarenopleiding spelen een belangrijke rol. Opleidingen dienen tijd en geld te investeren in vorming van docenten over kinderrechten(educatie). De VELOV kan de aandacht voor kinderrechten in het ‘ontwikkelingsprofiel van de lerarenopleider’ versterken. Nu is de omschrijving nog beperkt tot ‘kennis en inzicht’, terwijl vooral de toepassing ervan centraal moet staan.

De Minister van Onderwijs kan kinderrechteneducatie opnemen als thema bij de oproep voor innovatieprojecten in de lerarenopleiding.

Het zou heel nuttig zijn om een praktijkgericht onderzoek te voeren naar kinderrechten binnen de opleiding. Daarbij kan men onderzoeken hoe het zit met de kennis over kinderrechten(educatie) bij de lerarenopleiding (en verwante actoren zoals de VELOV), welke ervaringen men heeft, hoe men naar het thema kijkt, welke knelpunten en welke opportuniteiten men ziet in de toepassing ervan,... De overheid heeft al lang begrepen dat praktijkgericht onderzoek een belangrijk handvat is om lerarenopleidingen te laten vernieuwen. De middelen die hiervoor ter beschikking zijn, kunnen meer worden gericht op het thema kinderrechten. De Vlaamse Minister van onderwijs kan ervoor kiezen om dit als thema te nemen bij de oproep van de innovatieprojecten in de lerarenopleiding (zie http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/leraar/projecten_innovatie.htm). Op die manier zou de overheid overigens tegelijk bijdragen aan de bekend- en bewustmaking rond het thema.

Er is meer aandacht nodig voor kinderrechten en kinderrechteneducatie in de nascholing voor leerkrachten. Er is nood aan een groter aanbod rond dit thema. Ook dienen kinderrechten meer zichtbaar te worden gemaakt in het reeds bestaande aanbod (o.m. door het toe te voegen als zoekterm in het ‘nascholingsrepertorium’) en door bij andere vormingen de link met kinderrechten te leggen.

Het volstaat natuurlijk niet om toekomstige nieuwe leerkrachten vertrouwd te maken met kinderrechten(educatie). Ook de ongeveer 150.000 leerkrachten die nu al in het basis- of secundair onderwijs staan hebben nood aan bijkomende vorming over dit onderwerp. Op dit moment is kinderrechten(educatie) absoluut geen prioritair thema voor de permanente vorming. Zo zien we dat het online ‘nascholingsrepertorium’ in haar zoekscherm niet gedacht heeft aan de zoekterm ‘kinderrechten’, hoewel heel wat van de onderwerpen die er wel opstaan (vb. burgerzin, diversiteit, participatie...) een evidente link hebben met kinderrechten. Op de websites van de onderwijskoepels GO!, VSKO en OVSG kan men vrij zoeken in het nascholingsaanbod. Een zoekactie (op 10/11/’14) naar ‘kinderrechten’ (of ‘rechten van het kind’) leverde er geen enkel resultaat op. Nochtans zijn ook hier heel wat onderwerpen te vinden met impliciete linken naar kinderrechten.

Uit de verhalen van leerkrachten en directies, weten we dat ze het als een meerwaarde ervaren om al deze zaken in een gemeenschappelijk kader van ‘kinderrechten’ te kunnen plaatsen. Het zou dan ook zeker een toegevoegde waarde zijn om ‘kinderrechten’ te expliciteren in de omschrijving en (voor het nascholingsrepertorium) in de zoektermen van de nascholing. Zeker indien men er via andere acties in slaagt om meer interesse te wekken bij het schoolteam, is het belangrijk dat zij ook snel de weg vinden naar het juiste aanbod.

Uiteraard moet er ook een aanbod zijn. Momenteel is er buiten de gespecialiseerde kinderrechtenorganisaties nauwelijks een aanbod rond kinderrechten. Zij zijn echter te klein om het hele onderwijslandschap te bedienen. Daarom moet doorstroming gezocht worden naar ‘reguliere’ aanbieders van vorming en ondersteuning, in de eerste plaats de onderwijskoepels. We vragen hen dan ook om hierrond een aanbod te ontwikkelen.

Daarnaast liggen er veel kansen bij de vormingen die niet over kinderrechten gaan maar er wel linken mee hebben. De aanbieders van deze vormingen dienen dus geïnformeerd te worden over de meerwaarde van kinderrechten als kader en

waar nodig ondersteund in het vertalen van kinderrechten naar hun concreet specialisatiegebied. Bij dit laatste is wellicht een rol weggelegd voor de gespecialiseerde kinderrechtenorganisaties.

Kinderrechten moeten meer vertaald worden naar alle vakken en richtingen. De overheid kan een onderzoek laten voeren naar de aandacht voor kinderrechten in onderwijshandboeken. Aan uitgeverijen vragen we om mee te werken aan het *mainstreamen* van kinderrechteneducatie in onderwijshandboeken. Onderwijsnetten en hun pedagogische begeleidingsdiensten kunnen inzetten op het ontwikkelen van eigen kinderrechteneducatie-materiaal, aangepast aan hun eigen pedagogisch project.

Uit de bevraging van leerkrachten blijkt dat leerkrachten heel wat educatief materiaal vinden om hun praktijk rond kinderrechteneducatie te stofferen, maar vaak op zoek zijn naar meer aangepast materiaal voor specifieke groepen of contexten. Een antwoord kan zijn om nieuwe materialen te produceren. Daarnaast liggen veel mogelijkheden in het leggen van linken naar kinderrechten in bestaand materiaal, dat al is toegespitst op bepaalde contexten en groepen. Ook de vertaalslag maken naar verschillende vakinhouden kan heel nuttig zijn. Veel vakleerkrachten staan er namelijk niet bij stil dat er ook in hun vak aanknopingspunten naar kinderrechteneducatie zijn.

Hier liggen veel mogelijkheden voor de makers van handboeken. Zij zijn goed geplaatst om verbinding te leggen tussen vaktechnische inhoud (,met inbegrip van de eindtermen) en kinderrechteneducatie. We weten dat de uitgeverijen van deze handboeken soms met een denktank werken om een bepaalde invalshoek vorm te geven. Ze zouden dan ook een denktank kinderrechteneducatie kunnen oprichten, met naast kinderrechtenorganisaties ook leerkrachten en andere onderwijsactoren, die mee nadenkt over de *mainstreaming* van kinderrechteneducatie in de verschillende handboeken.

Ook de overheid kan dit thema in de kijker zetten, door bijvoorbeeld een onderzoek te laten voeren naar of en hoe kinderrechten momenteel aan bod komen in onderwijshandboeken.

De koepels kunnen meer inzetten op het uitwerken van kinderrechteneducatie-programma's die specifiek kaderen binnen de pedagogische visie van de koepel. Op die manier is er een praktische invulling, wordt er niet getornd aan de pedagogische vrijheid, kan kinderrechteneducatie geïntegreerd worden in het bestaande pedagogische project en hoeft het niet gezien te worden als iets extra.

Er is nood aan informatie en bewustmaking bij leerkrachten, directies, leerlingen, ouders en alle andere betrokkenen bij het onderwijs over kinderrechteneducatie. Zowel overheid, onderwijsactoren als kinderrechtenorganisaties hebben hierin een rol te spelen, en bundelen bij voorkeur de krachten.

De precieze betekenis en meerwaarde van kinderrechteneducatie is bij veel onderwijsactoren relatief onbekend. Hoewel leerkrachten, directies en leerlingen meestal wel weten wat kinderrechten zijn, worden ze zelden gebruikt en toegepast in hun volle betekenis. Anderzijds is er tegelijk een aanvoelen dat er in de praktijk meer gebeurt dan men denkt, maar dan zonder het kader van kinderrechten te expliciteren. Deze twee vaststellingen openen veel mogelijkheden om met een minieme inspanning een grote stap vooruit op het vlak van kinderrechteneducatie te realiseren.

Hiervoor zal het nodig zijn om kinderrechteneducatie, in zijn volle betekenis, veel meer bekend te maken bij iedereen die betrokken is bij het onderwijsgebeuren en dit in alle geledingen en op alle niveaus. Daarvoor zijn initiatieven nodig gericht op informatie, promotie en sensibilisering. De uitdaging bestaat erin om de volle betekenis en vooral de meerwaarde van kinderrechteneducatie te laten doordringen bij alle onderwijsbetrokkenen. Ze moeten inzien dat kinderrechteneducatie géén extra opdracht is maar een extra hefboom om hun doelstellingen te realiseren. Het tastbaar maken van kinderrechteneducatie in de vorm van goede praktijken, kan daarbij zeker helpen.

De overheid heeft een belangrijke rol in het organiseren van deze informatie en sensibilisering. Ze heeft tal van instrumenten om dit belangrijk thema ingang te doen vinden. Dat gaat van de communicatiekanalen (vb. Klasse voor ouders, Klasse voor leerkrachten, Maks, Yeti, schooldirect, lerarendirect) tot het systematisch vermelden van het thema in toespraken, beleidsteksten en interviews van de Minister. Deze instrumenten laten toe om de nieuwsgierigheid te prikkelen, goede praktijken aan te reiken en de weg te wijzen naar meer informatie en ondersteuning.

Verder is geen signaal zo sterk als dat vanuit de eigen sector. We vragen daarom dat de verschillende spelers binnen het onderwijs, in de eerste plaats de onderwijскоepels en hun pedagogische begeleidingsdiensten, werk maken van de bekendmaking van de meerwaarde van kinderrechteneducatie. Ook de ouderkoepels, de scholierenkoepel en de onderwijsvakbonden kunnen hierin een rol opnemen.

Om echt een doorbraak te realiseren, kunnen de overheid en het onderwijs samen met kinderrechtenorganisaties de krachten bundelen in een gezamenlijke campagne. We denken dan niet aan een dure communicatiecampagne, maar aan een doordacht communicatieplan dat op een slimme manier de bestaande mogelijkheden van de verschillende spelers benut om een gemeenschappelijke boodschap naar de onderwijspraktijk te brengen.